

Recenzja rozprawy doktorskiej

mgra Karola Dzięgielewskiego pt. ***Patterns of culture and economy in the Late Bronze Age and Early Iron Age in Kraków region (western Małopolska)***

Przedłożona przez mgra Karola Dzięgielewskiego rozprawa doktorska stanowi wybrane części (autorskie i współautorskie) obszernej monografii zbiorowej (6 autorów) pt. ***Inheritance, social network or local adaptation? Bronze and Early Iron Age societies in western Małopolska*** (w tłumaczeniu ***Dziedzictwo, sieć społeczna czy lokalna adaptacja? Społeczności epoki brązu i wczesnego żelaza w zachodniej Małopolsce***), która niebawem ma się ukazać drukiem. Autor rozprawy doktorskiej zdecydował, że w jej skład, wejdą dostępne w formie preprintów lub gotowych wydruków rozdziałów części monografii. Przygotowana w ten sposób dysertacja składa się z 11 części (+ wstępu), których numeracja odpowiada rozdziałom przygotowywanej monografii. Autor opatrzył je tabelami konkordacyjnymi oraz załączonymi i podpisanymi oświadczeniami o wkładzie autorskim. Wynika z nich, że w pełni autorski jest jedynie obszerny rozdział 1.2.2. Pozostałych dziesięć rozdziałów uwzględnia 70% udział doktoranta (1 przypadek), 60% (1 przypadek), 50% (5 przypadków), 30% (2 przypadki), 10% (1 przypadek). Zabieg ten bez wątpienia ułatwia ocenę dorobku Karola Dzięgielewskiego, pozostawiając jednak pewne wątpliwości w zakresie wkładu autorskiego, co nie zawsze wynika z narracji. Przykładem niech będą części współautorskie, gdzie dwaj współautorzy (np. Karol Dzięgielewski i Marcin S. Przybyła) zachowali identyczne przyporządkowanie merytoryczne („koncepcja, pytania badawcze, stan badań”). Określona procentowo objętość poszczególnych rozdziałów jest pomocna w ewidentnych przypadkach, umożliwiających przypisanie doktorantowi określonych fragmentów tekstów monografii. Jest to możliwe dzięki rozpoznawalności Karola Dzięgielewskiego jako znanego i cenionego już badacza epoki brązu i wczesnej epoki żelaza, stąd łatwo o oczywiste skojarzenia. Trzeba także zaznaczyć, że jedyny, 10% udział autorski dotyczy tylko dostarczenia danych.

Dokonując formalnego podsumowania rozprawy powinniśmy określić jej objętość. Należy jednak zwrócić uwagę na niejednakowy charakter druku preprintów i części już wydrukowanych. Tym nie mniej nie ma innej możliwości ich oceny jak tylko pominięcie tych różnic. Zsumowanie przyporządkowanych do poszczególnych rozdziałów części przynależnych ich autorowi (wg wskaźników procentowych) dało liczbę 227 stron. Trzeba jednak pamiętać, że gotowe już rozdziały wydrukowane mają rzeczywistą objętość dużo większą. Można zatem bez wątpienia uznać, że przedstawiona w tym kształcie rozprawa doktorska nie odbiega od ogólnie przyjętych w dyscyplinie archeologia kryteriów objętościowych, jeżeli takie uznamy za zasadne w ocenie dorobku naukowego.

Przygotowana dysertacja, będąca częścią większego opracowania została opatrzona tytułem ***Patterns of culture economy in the Late Bronze Age and Early Iron Age in Kraków region (western Małopolska)***, w tłumaczeniu ***Wzorce kulturowe i gospodarcze w późnej epoce brązu i wczesnej epoce żelaza w regionie krakowskim (zachodnia Małopolska)***. Zawężenie formalne, w stosunku do tytułu całości opracowania, wynika z przyjętej metodologii oraz zakresu merytorycznego wkładu Doktoranta w całość opracowania. Nie budzi ono wątpliwości co do zakresu terytorialnego, ale można w tym miejscu zgłosić uwagę o zawężeniu

chronologii tylko do późnej epoki brązu i wczesnej epoki żelaza. W wielu miejscach znajdujemy przecież ważne ustalenia mgra Karola Dzięgielewskiego, które odnoszą się także do wczesnej epoki brązu.

Prześledźmy teraz poszczególne części (rozdziałów) dysertacji, zwracając przede wszystkim uwagę na kwestie merytoryczne.

Rozdział 1.1. - ***Geographical location of the study region and test areas*** (= *Położenie geograficzne regionu badań i obszarów testowych*) stanowi krótkie wprowadzenie określające 4 obszary testowe, które poddawane są szczegółowym analizom, zgodnie z przyjętą metodologią. Nie budzi ono wątpliwości, stanowiąc dobre uzasadnienie wyboru dla tytułowego w dysertacji „regionu krakowskiego” (głównie drugi obszar testowy - TA2). Wypada zwrócić uwagę, że koncepcja całości opracowania (która w 50% została przypisana Doktorantowi) stanowi nowatorskie w polskiej archeologii podejście do studiów regionalnych, wykorzystujące szeroki zakres źródeł i analiz, także spoza tej dyscypliny.

Rozdział 1.2.1 - ***The Bronze Age and the Early Iron Age around the Western Carpathians: civilization changes in Central Europe in the 2nd and 1st millenium BC*** (= *Epoka brązu i wczesna epoka żelaza w Karpatach Zachodnich: zmiany cywilizacyjne w Europie Środkowej w II i I tysiącleciu p.n.e.*). Jest to bardzo dobrze skonstruowana część całego opracowania, uwzględniająca najnowsze odkrycia i trendy badawcze, stanowiąca doskonale wprowadzenie do problematyki opracowania, które znacznie wykracza poza tytułowe Karpaty Zachodnie. Wkład autorski Karola Dzięgielewskiego został określony na 30% ze wskazaniem na wczesną epokę żelaza. Ta część rozdziału jest w pełni kompatybilna z jego całością. Czytelna jest jednak wyraźna różnica w sekwencjach dotyczących wschodnich związków i inspiracji w porównaniu z innymi kierunkami oddziaływań. Nie jest to jednak zarzut czy nawet zaniedbanie, ale raczej odzwierciedlenie aktualnego stanu badań, niezależnego od Doktoranta. Trzeba jednak zasygnalizować odmiennosc niektórych zaproponowanych interpretacji w relacji do innych autorów, w tym także do piszącego te słowa recenzenta. W pierwszym rzędzie dotyczy to związków z grupami kulturowymi z Polesia, Wołynia i Podola, a także kultury wysockiej, co może budzić pewien niepokój. Uderza także pominięcie w prowadzonym wnioskowaniu materiałów osadowych łączących się z kulturą pomorską lub pomorsko-jastorfską. Niepokojące i niezrozumiałe jest dla recenzenta (jednocześnie odkrywcy i badacza stanowiska w Chotyńcu) użyte eufemistyczne określenie osady obronnej (ang. fortified settlement) w miejsce ewidentnego założenia grodowego, co przecież jest już obecne w literaturze. Należy mieć nadzieję, że po dokładniejszym zapoznaniu się z publikacjami dotyczącymi Chotyńca, w tym także tymi, które aktualnie są w przygotowaniu, ocena Doktoranta zostanie zrewidowana.

Rozdział 1.2.2 - ***Periodisation of the Bronze and Early Iron Ages on the upper Vistula River*** (= *Periodyzacja epoki brązu i wczesnej epoki żelaza w górnym odcinku Wisły*) jest w 100% autorskim dziełem doktoranta. To dość obszerny rozdział, w którym czytelnik znajduje przyjęte (dla całego opracowania książkowego, a więc wykraczające poza obszar testowy nr 2) fazy chronologiczne od 1 do 12, przyporządkowane do wczesnej, środkowej i późnej epoki brązu oraz wczesnej epoki żelaza. Takie podejście stanowi niewątpliwie istotną nowość w rozumieniu relacji chronologiczno-kulturowych i osadniczych. Autor uwzględnia tu zarówno dostępne w literaturze propozycje, w tym nawet istniejące systemy periodyzacyjne, uznając jednak

konieczność weryfikacji i korekt, zgodnie z aktualnym stanem badań. W powstałym w ten sposób systemie widzimy 12 faz, niekiedy także z wydzielonymi, węższymi chronologicznie horyzontami. Trzeba zaznaczyć, że Doktorant z dużą łatwością i niewątpliwym znanstwem porusza się w skomplikowanej problematyce chronologii względnej i absolutnej, potwierdzając doskonałą znajomość źródeł z szerokiego zakresu chronologicznego. Korzysta przy tym z własnych analiz statystycznych (analiza korespondencji) oraz studiów planigraficznych i stratygraficznych. Nie boi się przy tym wchodzić w dyskusje, a nawet polemikę z luminarzami polskiej archeologii. Można przypuszczać, że wyartykułowane w tym rozdziale propozycje nie tylko będą żywo dyskutowane, ale przede wszystkim cytowane i prawdopodobnie wejdą w użycie. Trzeba jednak zaznaczyć (co wynika także z rozważań Karola Dziegielewskiego), że nawet w sytuacji licznych i dalekich odniesień oraz źródeł nie tylko *stricte* archeologicznych, są one jednak pomyślane jako regionalny systemem periodyzacyjny.

W kolejnych uwagach, nie tylko z recenzenckiego obowiązku, chciałbym zwrócić uwagę na kilka kwestii dyskusyjnych:

- zasadność stosowania terminu „stylizyka postłużycko-pomorska” (= the post-Lusatian-Pomorian style), który na dodatek jest „standaryzowany w skali całego Niziu Polskiego”, co ma dotyczyć cech ceramiki (jak sądzę mieszanych);
- podobny charakter dotyczy poprawności użytego terminu „styl karpacki” („the Carpathian stylistic trend”);
- uwagi dotyczące większej roli (jak się wydaje) oddziaływań jastorfskich u schyłku fazy 12, a na pewno ich obecność w horyzoncie B (vide! ryc. 1.2.2.46).

Na zakończenie uwag na temat rozdziału dotyczącego chronologii należy jeszcze zwrócić uwagę na pokaźny zestaw ilustracji, na których prezentowane są dystynktywne wyznaczniki poszczególnych faz w postaci tablic z rysunkami zabytków (ryc. 1.2.2.2-1.2.2.7; 1.2.2.8-1.2.2.13; 1.2.2.14-1.2.2.22; 1.2.2.26-1.2.2.34; 1-2.2.36-1.2.2.46; w sumie 41 całostronicowych tablic). To niewątpliwie ułatwia czytelnikowi zapoznanie się z materiałem zabytkowym w kontekście prezentowanej systematyki chronologicznej, co jest szczególnie istotne w przypadku ceramiki.

Rozdział 1.3.2 - *Environmental changes in the Bronze and Early Iron Ages in the upper Vistula valley near Krakow (test area 2)* (= *Zmiany środowiskowe w epoce brązu i wczesnej epoce żelaza w dolinie górnej Wisły w okolicach Krakowa (obszar testowy 2)*) jest opracowaniem zbiorowym, w którym udział Doktoranta został oszacowany na 40%. Jest to w pełni uzasadnione, bowiem tematyka tej części opracowania musi zawierać analizy i wnioski przyrodnicze (palinologia i paleobotanika). Autorskim wkładem Karola Dziegielewskiego jest koncepcja, studia geomorfologii, uwagi o szacie roślinnej i wnioski. Rozdział otwiera charakterystyka geomorfologiczna obszaru testowego nr 2. Jest to bardzo wnikliwe studium, które wyszło spod pióra archeologa, co jest warte szczególnego podkreślenia. W przeciwieństwie do wielu innych prac jedynie opisujących aktualny stan środowiska przyrodniczego, mamy tu do czynienia, już na etapie samej charakterystyki, z wnioskami niezbędnymi dla dalszego wnioskowania w całej pracy (nie tylko złożonej pracy ale całej obszernej monografii, której częścią jest dysertacja). Doświadczenie terenowe (ze znajomością różnorodności geomorfologicznej) Doktoranta oraz

konsekwencja i skrupulatność powodują, że od razu uwaga czytelnika ukierunkowana jest na wnioski, które można by nazwać „geoprahistorycznymi”. W kolejnych częściach opracowania jest to bardzo dobrze czytelne. Doskonałym przykładem są w tym przypadku wszelkie uwagi dotyczące źródeł solankowych. Ważne są także udane próby korelacji zmienności środowiska z wahnięciami klimatycznymi, przypisanymi do określonego czasu (np. okres subborealny), co dla studiów prahistorycznych jest szczególnie ważne.

Rozdział 1.4.3. - *Settlement network in the Bronze and Early Iron Ages in the upper Vistula valley near Krakow (test area 2)* (= *Sieć osadnicza w epoce brązu i wczesnej epoce żelaza w dolinie górnej Wisły w okolicach Krakowa (obszar testowy 2)*), to rozdział napisany przez Doktoranta w 50% objętości (gromadzenie i weryfikacja bazy danych, analiza osadnicza i wnioski). Jest on poświęcony osadnictwu, zgodnie z przyjętymi kanonami badań w zakresie archeologii osadnictwa (np. określenia środowiskowych preferencji osadniczych). Zawiera jednak istotne nowości w zakresie metodyki, bowiem zarejestrowane stanowiska archeologiczne nie są (tak jak w większości innych przypadków) powiązane z konkretną kulturą, ale konsekwentnie do wydzielonych w rozdziale 1.2.2., faz chronologicznych, jedną spośród 12. Takie podejście niewątpliwie dynamizuje obraz osadnictwa prahistorycznego, łącząc go nie tylko ze zmianami kulturowymi ale przede wszystkim środowiskowymi. Istotna w tym kontekście jest także przyjęta zasada jednolitego traktowania wszystkich obszarów testowych. Autorzy podkreślili, w toku przeprowadzonych procedur badawczych (m.in. statystycznych) dominującą rolę warunków przyrodniczych w osadnictwie na przestrzeni całego czasu trwania osadnictwa od wczesnej epoki brązu po wczesną epokę żelaza (tj. fazy 1-12). W tym miejscu należy zgłosić uwagę, że dyskusyjne może się wydawać łączenie niektórych faz – np. 10, 11, i 12, tj. przypadających na HaB2-LtB1. Słabo widoczne (lub nawet wcale) odmienności wynikają z relatywnie małego obszaru testowego (TP2) poddawanego analizie. Wszystkie rozważania zostały dobrze zilustrowane na wykresach i mapach.

Rozdział 1.5.1 - *Organisation of intra-settlement space in Bronze and Early Iron Age settlements from the upper Vistula basin (test areas 1 and 2)* (= *Organizacja przestrzeni wewnątrz osadniczej w osadach z epoki brązu i wczesnej epoki żelaza w dorzeczu górnej Wisły (obszary testowe 1 i 2)*) został przypisany w 60% Karolowi Dzięgielelewskiemu z tak kluczowym zakresem jak koncepcja, statystyka i wnioski. W tej części opracowania należy wyróżnić przede wszystkim wyartykułowanie zmienności form zasiedlenia wraz z jego organizacją i szeroko rozumianymi kwestiami gospodarczymi. Szacunek recenzenta budzą studia nad dynamiką osadnictwa w skali mikro. W stosowanej narracji autorzy starali się pokazać społeczności prahistoryczne w działaniu, uwzględniając wszelkie zmienności w określonym czasie, niezależnie od przyczyn, które te przemiany wywoływały. Bardzo wiele wnoszą podstawowe studia dotyczące poszczególnych kategorii obiektów, ich konstrukcji i żywotności. Bardzo duże znaczenie należy przypisać także dobrze wyartykułowanej roli solowarstwa i związanych z nim samym procesem warzenia soli, jak i struktury osad produkcyjnych lub ich części. Omawiany rozdział charakteryzuje się bardzo dogłębnym wnioskowaniem i dużą erudycją, w której widzimy nie tylko szereg innowacyjnych rozwiązań w analityce źródeł, ale doskonały warsztat wiodący czytelnika do nowoczesnej syntezy prahistorycznej.

Rozdział 1.6.2 - *Bronze Age and Early Iron Age farming and animal husbandry in the upper Vistula valley near Krakow (test area 2)* (= Rolnictwo i hodowla zwierząt w epoce brązu i wczesnej epoce żelaza w dolinie górnej Wisły pod Krakowem (obszar testowy 2) poświęcony jest analizie i roli tradycyjnych zajęć rolniczych (uprawa roślin i hodowla zwierząt) społeczności epoki brązu i wczesnej epoki żelaza. Udział Karola Dziegielewskiego został w tym przypadku oszacowany na 50% całości. W tej części najbardziej interesujące są konkluzje łączące wyniki analiz biologicznych z cechami środowiska naturalnego (w tym przypadku także w mikroskali – np. struktura i produktywność gleb) z punktu widzenia ich przydatności do potencjalnej produkcji żywności. Autorom udało się też uzyskać dynamiczny obraz zmian w czasie (np. struktura upraw – pojawienie się prosa) i przestrzeni. Dokładne wnioskowanie było w tym przypadku możliwe dzięki pozyskaniu przede wszystkim bardzo dużej serii próbek botanicznych. Umożliwiły one także szerokie wnioskowanie dotyczące zmian środowiskowych oraz strukturalnych. Przeprowadzona, bardzo wnikliwa analiza, w tym statystyczna, uświadamia czytelnikom wartość „próbkowania” warstw kulturowych i wypełniak obiektów nie tylko „oczywistego” materiału biologicznego. Opiswany rozdział jest kapitalnym przykładem współpracy interdyscyplinarnej. W tym przypadku, podobnie, jak i w innych rozdziałach należy zwrócić uwagę na stronę graficzną i liczne zestawienia tabelaryczne.

Rozdział 1.7.1 - *Remarks on stylistic and morphological classification of ceramic vessels* (= Uwagi dotyczące klasyfikacji stylistycznej i morfologicznej naczyń ceramicznych) będący opracowaniem *stricte* źródłoznawczym. Udział autorski Doktoranta został określony jako 10%, podobnie jak trzech innych współautorów z zaznaczeniem, że chodzi w tym przypadku o „dostarczenie danych”. Nie ma zatem podstaw merytorycznych, aby szerzej analizować tę część. Trzeba jednak zaznaczyć, że zastosowano w nim szereg nowatorskich metod analitycznych.

Rozdział 1.7.2 - *Continuation and change in pottery manufacture in the upper Vistula Basin (test areas 1 and 2)* (= Kontynuacja i zmiany w wytwórczości garncarskiej w dorzeczu górnej Wisły (obszary 1 i 2) dotyczy szczegółowej analizy ceramiki. Jest on w 70% dziełem Doktoranta, a w jego zakres wchodzi: koncepcja, zbieranie i normalizacja danych, statystyka, wnioski. Jest to kolejny z erudycyjnych rozdziałów. Już samo założenie aby według jednolitych zasad porównać garncarstwo (technologię i stylistykę) w ciągu ponad 2 tysięcy lat jego trwania, jest zadaniem bardzo ambitnym. Jego realizacja była możliwa dzięki wypracowanej metodyce postępowania badawczego (np. analizowanie źródeł ceramicznych tylko z pewnych chronologicznie kontekstów, z pominięciem materiałów z warstw kulturowych, czy też uwzględnianie w analityce tafonomii wytworów ceramicznych) z niezbędnym udziałem metod statystycznych (np. analiza korespondencji, zilustrowana na wielu wykresach), bazujących na liczbowo dużych zbiorach danych. W ten sposób uzyskano bardzo szeroki zakres informacji o ceramice, który można uważać za jeden z dokładniejszych w polskim piśmiennictwie archeologicznym. Ważne jest przy tym, że duże znaczenie w prezentowanej analityce mają odniesienia do poszczególnych faz chronologicznych 1-12, w tym także w relacjach w skali mikro, tj. w obrębie poszczególnych stanowisk. Bardzo interesujące są uwagi syntetyczne, które nie poprzestają na wyróżnieniu dwóch tradycji ceramicznych (*notabene* uznanych przez autorów za jedno z najważniejszych osiągnięć) i węższych „trendów diachronicznych”, czy też odrębnych cech funkcjonalnych (np. ceramika solowska), ale także podejmują próby oceny

zmieniającej się roli ceramiki w analizowanych społecznościach (vide! uwagi o roli ceramiki grubościennej w kontekście przydatności w życiu codziennym).

Rozdział 2.3 - *Thoughts on wealth and social differentiation, consumption of bronze, and craft specialization* (= *Uwagi na temat bogactwa i zróżnicowania społecznego, konsumpcji brązu i specjalizacji rzemieślniczej*) dotyczy zagadnień związanych z zabytkami brązowymi ze szczególnym uwzględnieniem interpretacji i znaczenia takich przedmiotów w określonych grupach społecznych. Karol Dzięgielewski został wskazany jako autor 50% zakresu tych analiz i rozważań (koncepcja, zróżnicowanie na osadach, specjalizacja rzemieślnicza – solowarstwo i metalurgia, konsumpcja brązu). W pewnych aspektach rozdział ten stanowi rozszerzenie problematyki zasygnalizowanej w rozdziale 1.7.2. Autorów interesowały tu przede wszystkim kwestie społeczne, do analizy których wykorzystano dostępny zasób źródeł. Na tle podobnych opracowań wyróżniają się one kompleksowym podejściem w użyciu wszystkich możliwych materiałów, pochodzących z cmentarzysk, osad, skarbów i znalezisk luźnych. Trzeba jednak zaznaczyć, że dopiero ich synteza tworzy spójny obraz analizowanego społeczeństwa prahistorycznego. Doktorant przeanalizował wielkość osad i poszczególnych domostw oraz rozmieszczenie artefaktów o nielokalnym charakterze, prowadzące do poszukiwania przejawów nierównej dystrybucji dóbr. Istotnym elementem wnioskowania są też analizy przestrzenne. Podjął też studia dotyczące organizacji tkactwa i związanych z nim zajęć (specjalizacja rzemieślnicza czy kontynuacja wytwórstwa domowego, rodzinnego) oraz warzelnictwa soli i metalurgii. Wszystkie rozważania mają perspektywę chronologiczną. Doktorantowi udało się scharakteryzować strukturę produkcji soli od etapu powszechnego dostępu do jej źródeł po „zrutynizowaną działalność” prowadzoną przez specjalistów. Bardzo interesujące są tu uwagi o relacjach między zajęciami produkcyjnymi a typowo rolniczymi, które należy uwzględniać w bilansie możliwego czasu pracy. Podobne studia zostały podjęte w zakresie ewentualnej produkcji metalurgicznej – brązu, żelaza a nawet ołowiu.

Cały rozdział 2.3. Można ocenić jako bardzo istotny dla archeologii ziem polskich, nie tylko w skali mikro, ale w znacznie szerszej. Co prawda uwagi o solowarstwie mogą dotyczyć tylko niektórych regionów, ale bardzo rzadko podejmowane kompleksowe analizy relacji społecznych w obrębie konkretnych społeczności nie są zbyt częste. Dlatego ważne są nie tylko wnioski merytoryczne, ale też same metody badawcze i wnioskowanie. Należy sądzić, że znajdują one kontynuatorów i naśladowców.

Rozdział 3.1 *Inheritance, contact networks or local adaptation? Discussion of the results and analyses 3.1* (= *Dziedziczenie, sieci kontaktów czy lokalna adaptacja? Omówienie wyników i analiz*) stanowi krótkie podsumowanie całości opracowania. Doktorant w swojej części (50% całości) zwrócił uwagę na kluczowe elementy dysertacji. Dotyczą one uwagi na kwestie metodologiczne, interdyscyplinarne oraz te, tradycyjnie związane ze źródłami archeologicznymi. Zawarte tu uwagi świadczą o dojrzałości badawczej Karola Dzięgielewskiego, a więc z punktu widzenia recenzji rozprawy doktorskiej mają kluczowy charakter.

Ocena pracy doktorskiej, która stanowi część większego opracowania wieloautorskiego, nie jest łatwa. Wykracza bowiem poza dotychczasowe praktyki recenzyjne, nawet w zakresie

tw. tematycznego zbioru publikacji. Wieleletnie doświadczenia i dotychczasowe, tzw. dobre praktyki preferowały prace doktorskie w formie specjalnie przygotowywanej dysertacji, co wynikało nie tylko ze stosownych przepisów, ale też tradycji środowiska humanistyki, w tym archeologii. W takim kontekście dysertacja Karola Dzięgielewskiego jest w sensie formalnym nowatorskim ewenementem. Warunkiem przyjęcia rozprawy doktorskiej przedłożonej właśnie w tej formie musi być jej bardzo wysoki poziom merytoryczny, co w tym właśnie przypadku nie budzi nawet najmniejszych wątpliwości. Starano się to wykazać na kartach niniejszej recenzji, w której kilkakrotnie zwracano uwagę na znakomity warsztat badawczy, konsekwencję i otwartość na podejmowane studia tematyczne, o szerokim zakresie. Z obowiązku recenzenckiego muszę jednak zaznaczyć, że nie jestem entuzjastą tego typu rozwiązań, choć wiem, że można to poczytywać za zbędny w dzisiejszych czasach konserwatyzm.

Konkluzja (wg zaleceń Rady Doskonałości Naukowej):

1. Przedłożona do oceny rozprawa doktorska prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną w zakresie archeologii, ale także w kilku innych dyscyplinach naukowych, której dorobek jest istotny dla współcześnie prowadzonych badań i studiów prahistorycznych.
2. Dysertacja ta bez wątpienia wykazuje umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej, co Karol Dzięgielewski wielokrotnie wykazywał w wielu dotychczasowych pracach – artykułach, monografiach i ich rozdziałach. Świadczy o tym choćby załączony wykaz publikacji załączony do zestawu literatury książki *Inheritance, social network or lokal adaptation?*, w którym znajdujemy aż 30 publikacji autorskich i współautorskich Doktoranta. Godna podkreślenia jest też umiejętność Doktoranta w pracy zespołowej, tak ważnej we współczesnej archeologii. Najlepszym na to dowodem jest właśnie przedłożona praca doktorska.
3. Praca stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego. Z całą pewnością będzie uznana za innowacyjną i modelową dla studiów regionalnych.

Podsumowując stwierdzam, że przedstawiona do oceny dysertacja spełnia kryteria ustawowe (wg Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach naukowych i tytule e zakresie sztuki – Dz. U. 2003, nr 65, poz. 595 z późn. zm.) i jednocześnie z pełnym przekonaniem rekomenduję recenzowaną rozprawę doktorską Karola Dzięgielewskiego do dalszych etapów postępowania doktorskiego. Sądzę przy tym, że dysertacja ta zasługuje na wyróżnienie.

Rzeszów, 15. 09. 2023

Prof. dr hab. Sylwester Czopek